

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, 1712

Sectio Septima. Aliæ objections.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84796](#)

distinguit veritatem, quæ convenit prudentia, ab eâ, quæ eidem non convenit: veritas enim conveniens prudentiae non est speculativa, sed practica; & ideo omne dictamen speculativum falso, si morum regulis conforme sit, est prudens: ergo cum omni actui prudentiae essentialiter conveniat veritas practica, eo ipso omnis actus prudentiae est certus de sua veritate practica. Contra 5. P. de la Fuente diff. 4. n. 53. & 54. (quod ego quoque alibi docui) ait, quod nullus error servire possit pro praemissa syllogismi prudentialis quoad conclusionem eliciendam; sed errores illos mere speculativum habere, & sepe nil practice dictere: & ideo Jacob non judicabat per prudentiam, quod Lia erat sua uxor, aut sibi ad illam licitum accedere; neutrum enim judicium fuit actus prudentiae. Hinc utraque praemissa syllogismi prudentialis, quo Jacob conculdebat licitum sibi ad eam accedere, debebat esse evidens: ex. gr. omnis honeste accedit ad mulierem, quam inculpatum tuam judicas; ego hic, & nunc de hac muliere ita judico; ergo honeste ad eam accedo.

N. Audiendum breviter P.D. Thyrus dñs. 10. 241. n. 24. dicens, quod judicium prudens non exigat necessariam evidentiam, aut certitudinem excludentem omnem formidinem, immo nec veritatem logicam; alias judicium quoties non est certum, est tamen casualliter prudens: si enim ad prudentiam judicii non satis est, quod post diligens, & sine passione examen, pars appareat clare verosimilior, sed praterea requiritur veritas logica, nullum judicium erit prudens, nisi sit certum; quia, quod illa probabilitas re ipsa unitur veritati, est merè casuale respectu judicantis, qui illam unionem non percipit: ergo ad judicium prudentiam satis est maior verosimilitudo, non autem necessaria est certitudo, aut evidencia. Subdit n. 25. quod in prudentia politica æconomicâ, militari, plura prudenter judicamus, quæ nec certa, nec clara sunt; & ideo Arift. & S. Thom. sepe dicunt artem, & prudentiam esse de his, quæ possunt alter se habere: ergo non est de essentiâ judicij à prudentia imperati veritas logica, & certitudo, aut evidencia.

N. Sed contra 1. quia si de necessitate judicij prudentis est saltem major verosimilitudo; 242. hanc autem, juxta P.D. Thyr. est quasi certitudo moralis, quomodo negat certitudinem esse de necessitate judicij prudentis?

Contra 2. quia et si haec coherant cum suis principiis, nam num. 14. duplum distinguit certitudinis moralis gradum; unus, quo excluditur omnis formido, qualis est existentia Ciceronis; alius, quo non excluditur, & ait, quod hujusmodi certitudo sit potius opinio, quam fidei humanae; attamen dum haec dicit, confundit certitudinem moralis cum morali evidentiâ. Deinde discriminem inter utramque, & nullum dare poterit, nisi quod evidencia moralis excludat omnem formidinem etiam imprudentem, at certitudo moralis solam prudentem; ergo licet verum dicat, dum negat esse de essentiâ judicij prudentis veritatem logicam; at falso dicit, dum negat certitudinem saltem moralis esse de essentiâ judicij prudentis: et si enim recte negetur evidencia ipsi prudentiae; non enim evidencia est de essentiâ prudentiae; non tamen recte negatur, quod certitudo fit de essentiâ prudentiae; est enim. Ratio est, tum quia prudentia est essentialiter recta ratio; ergo omnis actus prudentiae est certo, seu essentialiter rectus; ergo aliqua certitudo negari non potest prudentiae: tum quia sicut P. D. Thyrus recte distinguit veritatem logicam à practicâ, & merito dicit, quod veritas logica non sit de essentiâ prudentiae, sit tamen veritas practicâ; cur non etiam distinguit certitudinem de veritate logica à certitudine de veritate practicâ? & cur non dicit, quod prudentia non conveniat certitudo veritatis logicæ, conveniat tamen certitudo veritatis practicæ; præfertum cum omnis actus à prudentia imperatus debet esse rectus, juxta definitionem prudentiae, seu conformis cum principiis rerum agibilium? Ergo sicut implicat actus prudentiae sine hac conformitate, ita omnis actus prudentiae est essentialiter certus de hac conformitate.

S E C T I O VII.

Alia objectiones.

§. I.

Aliqua P. Elizalde argumenta.

S U M M A R I U M.

Ejus contradicatio, n. 243.

Nullum judicium falso vult esse prudens, ib. Arguit, quia de ratione virtutis intellectualis est, ut nec materialiter errare possit, n. 244.

Dico prudentiam errare non posse circa veritatem practicam, n. 245.

Acutum ex S. Thom. inter artem, & prudentiam discrimen, ib.

Illationes, n. 246.

Error

DISP V T. XVIII.

56

Error circa objectum materiale actus prudentia non tollit prudentiam, ib.

Impugno P. Eliz. n. 247.

Nulla virtus intellectus errare potest errore opposito veritati, quam habere debet; et si possit errore opposito veritati, quam habere non debet, n. 248.

Prudentia, & artis discrimen, n. 249.

Hinc arguere ab arte ad prudentiam est arguere ab opposito ad oppositum, ib.

Non tantum verum, ut est in re, sed etiam ut est in mente, est objectum intellectus, ib.

Arguit, quia nullum judicium falsum est prudens, n. 250.

Sibi contrariatur, n. 251.

Prudentia considerat res, ut sunt conformes, vel disformes appetitus recto, ib.

Ostendo plura iudicia falsa esse conformia appetitus recto, adeoque prudentia, n. 252.

Arguit, quia appetitus rectus, cui judicium, & actus debent conformari, est voluntas exequendi, que Deus re ipsa jussit; & vitandi, que Deus re ipsa vetuit, n. 253.

Quia alias non teneremur indagare verum, si praeceps tenemur vitare, quia nobis videntur vetita, ib.

Dico, quod non tantum opera à charitate, sed etiam ab aliis virtutibus directa sint recta, ut ait Arist. & S. Thom. n. 254.

Dico etiam, quod charitas per se obligat vitare, quod in re est malum, & facere quod in re est bonum, & per accidens obligat vitare in re bonum, si appareat malum; & facere malum, si appareat bonum, ib.

Quarendo prius veritas, quae si maneat obscura, investiganda probabilitas, n. 255.

Argumentum est contra P. Eliz. ib.

Arguit, quod sicut voluntas occidendi filium est contraria amori patris erga filium, ita charitas est amor non tantum legis Dei putata, sed re ipsa talis, n. 256.

Est totum contra P. Eliz. n. 257.

Charitas non tantum inclinat ad actus, ut in re bonos, sed etiam ad actus, ut putatos in re bonos, ib.

Volutio, & opus sunt semper conformia materialiter, vel legi directe, vel reflexa, n. 258.

Nulli autem legi sunt materialiter disformia, ibid.

Appetitus rectus est voluntas implendi omnia, quae revera Deus jussit, sive cognita cognitione vera, sive invincibiliter falsa, sive probabili, n. 259. 260.

N. **Q**uamvis ex dictis d. 5. & 6. & hic ex 243. §. ante, facile solvi possint, quae trahit P. Eliz. ea tamen proprijs verbis producere malui, ut inde constet tum falsitas, tum, ni

fallor, secum ipso contrarietas. Itaque lib. 3. qu. 1. dixerat probabilatem plerumque non fallentem esse regulam morum; & qu. 2. necessarium non esse, immo impossibile esse, ut judicium reflexum supra directum pure probabile sit certum; quod impugnavi f. E. 4. §. 1. idque acriter refellit. P. Ten. de Reg. mor. qu. 39. & 40. Tandem qu. 3. negat inesse prudentiam judicio falso, immo nec à prudentia imperari posse; quod refutavi f. E. 6. §. 2. Quia autem non exiguntur difficultas, quomodo probable plerumque non fallens, aliquando tamen fallens, sit regula morum; adeoque si judicium prudens, negat §. 4. & 5. esse judicium prudens. In quibus tribus questionibus mittitur dubium f. E. 3. quod si judicium probabile plerumque non fallens, est aliquando sit speculativè falso, est regula morum, ut dicit qu. 1. quomodo non est judicium prudens? vel si non est judicium prudens, ut dicit qu. 3. quomodo judicium probabile est regula morum, seu regula prudentialis agibilium? Contendit autem qu. 3. quod omne judicium probabile, si sit speculativè verum, pertinet ad prudentiam; si autem sit speculativè falso, non pertinet ad prudentiam; & ex hac doctrina supponit profus ruere doctrinam de licito ullo opinione probabilis, quia ruit nostrum fundamentum, quod omnis opinio certo praetexte probabilis sit judicium prudens. Immo §. 3. pag. 143. ait, nullam autoritatem, doctrinam, probabilitatem, aut probabilioritatem, quam necimus, an verum dicat, prudenter sequi possumus; ergo nulla talis potest esse regula conscientiae.

Arguit 1. §. 2. De ratione virtutis intellectualis est, ut nec materialiter errare potest, ergo cum prudentia sit virtus intellectualis, & nec materialiter errare potest; ergo nullum judicium speculativè falso est potest imperativè, aut elicitive prudens. Antecedens patet ex Arist. 6. Ethic. dicente, de ratione communis virtutum intellectualium esse veritatem: ergo sicut scientia, intellectus, sapientia, & ars nec materialiter errare possunt, ne quidem errore invincibili, ita nec prudentia, quae est una ex virtutibus intellectualibus. Ratio à priori est: quia intellectus per eas perficiuntur; ergo cum non perficiatur nisi per verum, sicut voluntas non nisi per bonum, non potest intellectus perfici nisi per actus veros; ergo nullo modo per errorem eti si invincibilem. Cum ergo prudentia sit virtus perficiens per suos actus intellectualium, implicat, ut feratur in errorem eti si invincibilem, & ut erret etiam materialiter:

S E C T . VII.

57

terialiter: ergo implicat, ut prudentia dicet esse bonum, quod in re est malum; & dicet esse malum, quod in re est bonum. Confirmat: Nullum opus, in quo artifex materialiter, & invincibiliter errat, est ex arte: ergo nullum opus, in quo intellectus judicando errat, est à prudentiâ.

- N. Sed contra s. quia totum hoc dissipatur ex dictis s. et. antec. quod veritas intellectualis practica, seu conformitas nostrarum operationum cum appetitu recto est veritas, in quam tendit, & circa quam prudentia errare non potest; non enim dicere potest esse honestum id, quod illi appetitum recto appareat difforme. Audiatr præterea S. Thom. I. 2. qu. 57. art. 5. ad 1. ubi ingens inter artis, & prudentiæ bonum, assignat discrimen; at enim: Bonū artis consideratur non in ipso artifice, sed magis in ipso artefacto, cùm ars sit recta ratio factibilium & factio autem in exteriorem materiam transiens non est perfectio facientis, sed facti; sicut motus est actus mobilis; ars autem circa factibilium est: sed prudentia bonum attendit in ipso agente, cuius perfectio est ipsum agere; est enim prudentia, recta ratio agibilium. Hac S.D.

- N. Ex cujus verbis habeo 1. quod bonum prudentiæ sit in ipso operante; sed quod est in ipso operante, est operatio: ergo bonum prudentiæ, seu quod prudentia dirigit, est ipsa operatio, nempe electio voluntatis à prudentiæ directæ: ergo eti prudens errat circa objectum materiale ipsius electionis, non tamen errat circa electionem; hanc enim dirigit juxta regulas morum. Habeo 2. quod cum prudentia directe, & ex iusto præcipuo fine judicet de nostrorum actuum honestate, aut inhonestate, ex ipso quod ipse actus judicetur conformis principiis directis, aut reflexis Syndesis, erit honestus, & à prudentiæ regulatus; neque desinet esse honestus, & prudens, eti detur error circa objectum materiale ejudem actus, quia prudentia ad solas operations attendit, ait S. Thom. &c ab his hominibus constitutur benè, vel male formaliter agens. Habeo 3. quam malè P. Eliz. causam suam agat; nam lib. 3. qu. 2. per rotam, invenitur contra judicium certum reflexum prudentiæ, quod plerique Probabilitè exigunt ut necessarium; hoc autem judicium semper est evidens, & certo verum; ergo nihil ei deficit quominus sit à prudentiæ, eti judicium directum probabiliter, quod supponitur, possit esse falsum. Ita qui non tantum probabiliter, sed erroneè invincibiliter judicaret esse nunc mentendum, adhuc formare posset certum dictamen prudentiale, hoc modo: *Stante errore in-*

vincibili de gravi obligatione nunc mentendi, nunc mentendum est; ergo mihi hic, & nunc, stante eo errore, mentendum est. Ecce tam antecedens, quam consequens sunt certò vera, & circa agibilia: ergo consequens est judicium prudentiæ: ergo P. Eliz. ut facile explicaret, quomodo omne judicium prudentiæ semper sit certò, & evidenter speculativè verum, deberet potius ad illud judicium reflexum recurrere, quam illud impugnare. Impugnatâ enim doctrinâ judicij reflexi, necesse est, ut nobiscum sentiat, satis esse, ut omne judicium prudentiæ sit practicè verum; non autem necesse est, ut semper sit speculativè verum. Dixi, necesse est revera enim defendi non potest, quod omne judicium prudentiæ sit semper speculativè verum, nisi appellemus ad judicium reflexum; nam judicium directum sàpe est probabile, & speculativè falso, & tamen est à prudentiæ imperatum, quia licet sit speculativè falso, est practicè verum: ergo vel P. Eliz. p. Eliz., negare debet, quod omne prudentiæ judicium esse debet speculativè verum; vel si hoc affirmit, ut affirmat qu. 3. affirmare debet necessitatem judicij reflexi certi, quod semper est speculativè verum; quam tamen negat, immò qu. 2. repugnare docet.

- Rogo equidem, ut mihi componat, quod modo probabilitas sit regula morum, nisi vel necessitatem judicij reflexi affirmet, si p. Eliz. omne prudentiæ judicium esse debet speculativè verum; vel excluso eo judicio reflexo, affirmet latius esse, ut omne prudentiæ judicij sit practicè verum. Quomodo enim judicium probabile potest esse prudens, & regula morum, si de ratione omnis judicii prudentis est, juxta P. Eliz. ut sit speculativè verum; opinio autem probabilis sàpe est speculativè fallax? Ergo necesse est, ut alterutrum neget, nempe vel neget opinionem probabilem esse morum regulam; vel neget quod de ratione omnis judicii prudentis sit, ut sit speculativè verum.

- In forma dico, quod cum veritas prudentiae sit practicæ, implicat actus prudentiae, qui non sit practicè verus. Rursus dico, quod nulla virtus intellectualis errare possit errore opposito veritati, quam habere debet: hinc eti detur actum prudentiae errare circa materiale objectum, non errat nisi speculativè, non practicè; non enim dicat esse conforme morum regulis, quod appetit difforme; & econtra: nec dicat esse inhonestum, quod est conforme; nec esse honestum, quod est difforme. In viâ autem Reflexiarum facile concedi potest, quod nulla virtus intellectualis errare possit materialiter; atque adeo

D I S P V T . XVIII.

58

deo prudentiam nec speculativè , seu materialiter errare ; quando enim intercedit aliquis error , ex. gr. mentiendum esse in tali catu, ille actus erroneous non elicetur à prudentia, sed tantum dat occasionem, ut prudencia, accidentibus aliis principis reflexis, & supposito eo errore invincibili , judicet mentiendum esse; quod dictamen est speculativè verum.

N. Ad confirm. dico prudentiam , & artem 249. valde inter se differre ; bonum enim , quod ars intendit, est ipsa bonitas artificialis insita operi artefacto ; ergo si in artefacto detur error, implicat, ut habeatur bonum artis. At bonitas intenta à prudentia , est bonitas operationis , & operantis , non operis externi : ergo si ponatur operatio juxta regulas morum, esto estet in se materialiter mala , habetur bonitas , seu honestas formalis intenta à prudentia. Hinc est, quod arguere ab arte ad prudentiam , est ab opposito ad oppositum arguere. Ad rationem dico, quod probet contrarium; ut enim omne quod appetet bonum , non autem solum bonum reale , est objectum voluntatis, ita non tantum verum ut est in re, sed etiam ut est in mente, est objectum intellectus.

N. Arguit 2. Nullum judicium spectans ad 250. materiam morum certò probabile , si sit falsum , est materia prudentiae ; ergo nullum P. Eliz. judicium certò probabile practice , si sit falsum , est prudens.

N. Sed contra ; quia evidens est plura dari 251. judicia falsa , quae sunt materia prudentiae ; talia sunt , quae apparent certò moraliter, aut probabiliter (immò juxta nos certò probabiliter) vera. Et quidem ad rei intentum fatis est transcribere quae P. Eliz. §. 2. trahit p. Eliz. ex S. Thom. 1. 2. qn. 57. art. 5. ad 3. Caiet. S. Tho. ibi , & aliis dicentibus , aliam esse veritatem Caiet. intellectus speculativi , adeoque virtutum pertinentium ad intellectum speculativum , ut sunt scientia, sapientia, intellectus ; aliam esse veritatem intellectus practici , adeoque virtutum pertinentium ad intellectum practicum , ut sunt prudentia , & ars. Materia virtutum spectantium ad intellectum speculativum est necessaria , & infallibilis ; contra materia virtutum spectantium ad intellectum practicum est contingens. Hinc veritas prudentiae non est sumenda à conformitate ad res ut sunt in se, sed à conformitate rerum ut sunt in mente cum appetitu re- S. Tho. &to, five antecedenti , ut vult S. Thom. five consequenti , ut Scotus. Quare ratio prudentie erit vera , & recta , si conformis sit appetitu recto , esto non sit conformis rebus : ergo prudentia verum dicet , et si detur error Scotus.

circa res, dummodo , quod dicit, sit conforme appetitu recto, sed invincibiliter errans, aut certò probabiliter judicans aliquem actum , & objectum esse honestum in re, esto dicat falso , & error materialiter circa actum , & objectum ut sunt in re, dicit aliquid conforme appetitu recto; verum enim est, supposito invincibili errore de mendacio , & supposito iudicio certo probabiliter honestate contractus ; verum , inquam , practice est, quod licet mendacium , & contractus: ergo dictamen mentiendi , & contrahendi est dictamen prudentiae. Breviter , prudentia considerat res non ut sunt in se, sed ut sunt in mente , & apparent conformes, vel deformes appetitu recto ; ubi hec rectitudo, seu conformitas reperitur , ibi adest objectum prudentiae, five res, de qua agitur, ita se habeat in re, ut proponitur, five non.

Confirmo : Negari non potest , quod hoc N. iudicium , hæc Hostia est consecrata; adeo 252. que adoranda ; Petrus est reus , adeoque puniendus ; hic homo est pater, adeoque filiali amore prosequendus ; negari , inquam , non potest , quod ea iudicia sint conformia appetitu recto adorandi Christum D. quem ita suppono esse in eâ Hostia, ut non nisi imprudenter dubitem de oppofito : illud enim iudicium nos inclinat ad actus adorations Christo D. debitos , quoties magna probabilitate prefens creditur. Similiter illud iudicis iudicium est conforme appetitu recto puniendi eum , qui ex plenâ iuridicâ probatione appetet reus , & inclinat ad actus iustitiae. Demum illud filii iudicium inclinat filium ad obediemendum ei , quem prudentiè supponit esse patrem. Cum ergo iudicia sint conformia appetitu recto, tenetur morum regulis dicantibus , parentum esse ei , quem suppono invincibiliter patrem ; adorandum Deum, quem suppono invincibiliter presentem ; damnandum , quem suppono ex plenâ probatione reum ; & hac iudicia dirigant operationes , conformando eas appetitu recto , seu dictis regulis , consequenter sunt veræ prudentie , quia conformantes , & tuos actus cum regulis morum : ergo omne iudicium practicum , quod post matutram rei considerationem elicetur , est prudens: ut enim iudicium , quod sine gravi ratione , & matutâ consideratione elicetur , esto esse possit speculativè verum, est imprudens; ita ex opposito omne quod cum matutâ rei , & circumstantiarum consideratione formatur , esto sit speculativè falso , est prudens saltem denominativè à prudentia , à quâ imperatur ; imperatur enim ab appetitu honesto , & laudabili , & ea iudicia utilia , immò nec-

necessaria sunt pro vita presentis statu. Plu-
P.Teril. ra P.Teril. de Reg mor. qu 41. an 30.
N. Arguit 3. §. 2. Appetitus rectus, cui opus
253. & judicium dirigen illud opus debent con-
formari, est voluntas recte nos ordinans ad
nostrum verum finem, nam appetitus alio-
rum finium ultimorum non est rectus, sed
pravus; uno verbo, est charitas Dei taliter,
S.Ang. inculta; haec enim ex S. Aug. & S. Thom.
S.Th. est virtus ordinans nos circa verum finem
nostrum, & est Architectonica, ait S. Thom.
sed charitas est virtualis voluntas, & appeti-
tus amplectendi bona, & vitandi mala re ipsa
talia, non quæ nobis talia apparent; est enim
voluntas exequendi omnia, quæ iustit re ipsa
Deus, & vitandi omnia, quæ vetuit re ipsa
Deus: ergo appetitus rectus, cui opus, &
judicium dirigen illud conformari debent,
est voluntas exequendi omnia, quæ iustit
Deus; & vitandi omnia, quæ vetuit Deus,
ut in re sunt: ergo dictamen proponens ut
bonum, quod re ipsa est malum; & ut malum,
quod re ipsa est bonum, non est con-
forme, immo necessario materialiter discon-
dat ab appetitu recto; ergo non est prudens,
nec a prudentia imperatum. Confirmat: Si
appetitus, cui opus, & judicium conforma-
ri debent, obligat præcisè ad ea facienda, &
vitanda, quæ apparent nobis præcepta, &
vetita, ad nullam diligentiam pro veritate
inveniendā nos obligaret; sœpe enim absque
omni diligentia hoc nobis occurrit ut bo-
num, illud ut malum; sed obligamur dili-
genter inquirere, quæ sit voluntas Dei bona,
& beneplacens: ergo appetitus ille vult
bona, & odit mala, re ipsa talia: ergo dicta-
men, quo asseritur contractus ut bonus, re
ipsa malus; & quo asseritur obligatio men-
tendi pro vita tuenda, necessario discordat
materialiter ab appetitu recto, & sic non est
prudens.

N. Sed contra; quia supponitur falsum, nem-
254. pe quod sola opera directa à charitate sint
recta, quod est falsum; dico enim nonne opus
est rectum, & prudens, si sit conforme ap-
petitu recto, ut loquitur S. Thom. & Arist.
ergo cuicunque appetitu recto confor-
metur, erit rectum, prudens, & honestum; eri-
go sive à charitate reguletur, sive ab aliâ
virtute, & ad hujus virtutis finem asequen-
dum dirigatur, opus erit rectum, honestum,
& prudens. Deinde transmittit, quod per
appetitum rectum veniat charitas; dico chari-
tatem esse per te appetitum amplectendi
omnia bona verè præcepta; & vitandi omnia
mala verè vetita; attamen si post debitæ di-
ligentiae usum aliquid ex verè præceptis vi-
deatur ex gravi fundamento non esse verè

S.Tho.

Anfor.

amandum, quem invincibiliter puto meum filium; ita caritas Dei non tantum obligat ut ponam, quod certo scio praeceptum, & ut vitem, quod certo scio vetitum; sed etiam ut ponam, quod ex errore invincibili puto praeceptum; & ut vitem, quod ex simili errore puto vetitum. Immo eadem Dei caritas in nobis residens inclinat, ut ponam actus, quos ex gravi fundamento puto Deo gratios, & honestos: ergo tale dictamen non est disforme, immo est conforme materialiter appetiti recto; nam appetitus rectus obligat omittere omnia, quae sunt contra Dei legem, sive certo cognitam, sive ex errore invincibili, aut ex iudicio certo probabili putatam existere; & ponere omnia, quae a lege Dei, sive in re, sive ex errore invincibili, aut ex certo probabili persuasione putata existere apparent vel praecepta, vel consilia.

N.
258. Si arguens meminisset legis non tantum directae Dei, seu ut in se est, sed etiam legis reflexae Dei, seu ut nobis a iudicio invincibili, aut probabili proponitur, videret, quod volitus, & opus sunt conformia materialiter alterutri legi; & neutri ne quidem materialiter disformia. Nam lex reflexa Dei non dicit, mentire, sed dicit, dato errore invincibili de mendacio ut praecepto, mentire. Ultimum autem meum dictamen, & opus ab eo directum sunt eidem legi reflexae omnino conformia: dictamen, quatenus dicit, ego suppono invincibiliter praeceptum a Deo mendacium; adeoque posito eo errore mentendum est: ecce dictamen omnino conforme legi Dei reflexae. Opus autem, seu mendacium positum sub eo dictamine de mentiendo est conforme tum dictamini illud dirigenti, & praeципienti, tum legi Dei reflexae: ergo nulla disformitas inter dictamen, & appetitum rectum, seu charitatem Dei, ejusque regulas reflexas, aut alia morum principia. Rursus quod idem dictamen erroneous non sit disforme legi Dei directae, aut directo charitatis erga Deum praecepto, est etiam evidens; nam lex directa, & charitas directa dicit, non mentire: dictamen autem non dicit nudum mentire, sed mentire, posito invincibili errore de mendacio ut praecepto.

N.
259. Dices ex P. Eliz. §. 2. pag. 142. Quoties idem sub diversis conceptibus affirmatur, & negatur, ea duo iudicia contradictoria sunt tantum per accidens, seu ex ignorantia comparsibilia; de cetero sunt ad invicem repugnantia: ergo etiam volitus omnium, quae revera iustit Deus; & volitus omittendi aliquid eorum quae revera iustit Deus, sunt

tantum comparsibilia per accidens ex ignorantia; ergo sunt fibi invicem oppolia, adeoque secunda volitus est disformis primi. Sed contra 1. evidenter retroquo: Vi N. enim ex ignorantia sunt comparsibilia in intellectu duo iudicia materialiter contradictoria, ita in voluntate comparsibilia sunt ex ignorantia illae duae volitiones: ergo ea volitus, qua dico, Volo omittere sacram data errore invincibili praecepta, non contrariatur primae volitioni, qua dico, Volo implere omnia, quae Deus iustit. Contra 2. quia vel volitus implendi omnia, quae Deus iubet, est volitus implendi omnia, etiam invincibiliter ignorata, stante eorum ignorantia; vel est volitus implendi omnia, que a me cognoscuntur? Si primum: Deus iubet impossibile, eaque volitus esse non potest appetitus rectus, & prudens, quin est imprudens, quia est ad impossibile; neque enim Deus a me vult, ut habeam volitionem ei impossibile. Si secundum: ergo sola volitus implendi mandata Dei cognita; non cognita autem sub conditione quod ea cognolam, est appetitus rectus. Sive ergo appetitus rectus sit charitas inchoata, ut vulg. P. Eliz. sive non, ut ego puto, (illud tamen modo transmiso) perinde mihi est, dummodo sit volitus implendi mandata Dei cognita; non cognita autem, sub conditione quod cognoscam, non vero stante eorum ignorantia.

§. II.

Reliqua P. Eliz. ad argumenta.

SUMMARIUM.

Arguit, quia electio mali putati boni contribuit,
n. 261.

Dico electionem mali putati invincibiliter boni
esse simpliciter voluntariam, adeoque non esse
contra appetitum rectum. Paritas projecti-
onis merces non tenet, quia projectiens novit esse
malam projectionem, n. 262.

Palanco pleraque sumpsit ex P. Eliz. n. 263.
Et si electio mali putati boni sit secundum quid
involuntaria, adhuc est absoluere voluntaria,
& conformati appetitui recto, ib.

Nemo trifari potest rationabiliter de opere mali
posito sub errore invincibili, quod est bonum,
n. 264.

Cur aliquando trifaremur? ib.

Arguit, quia sic in prudentiis particularibus,
ea est recta, cum est circa mala, & bona re
ipsa talia, ita in causa nostro, n. 265.

Eius inducitur, n. 266.

Et ratio, quia homo, qui ita erraret, ut mala
putaret

S E C T. VII.

61

putaret bona, & bona mala, non esset prudens, n. 268.

Retorquetur, n. 269.

Illatio a prudentiis particularibus ad simpliciter talem non tenet, ib.

Prudentie particularis imitantur potius artem, quam prudentiam, n. 270.

Eorum bonitas à mediis, ut sunt in re, non ut in mente; non ita finis prudentie, ib.

Ait us non specificatur formaliter ab objecto ut in re, sed ut in mente, n. 271.

Prudentia numquam errat speculative circa actus à se elicitos, et si errat circa imperatos. Ostendo, n. 272.

Non est facile recte consultare de bonis, & malis exsimilatis, n. 273.

Paritas hominis judicantis omnia erroneè est de re chimericà; immò pto tali homine, ille est formaliter, & reflexè prudens, materialiter, & directè imprudens, n. 274.

Arguit, si judicium falsum est prudens, dividenda est prudentia in rectam, & erroneam, ut conscientia, n. 275.

Dico antiquam esse divisionem prudentie in logice veram, & logice falsam, n. 276.

Altus elicit non posunt esse falsi, posunt à prudentia imperari, ib.

Ait, quod prudentia numquam fallitur, n. 277.

Eius contradictrio, n. 278.

Prudentia non est idem, ac probabilitas, ut vult P. Eliz. ib.

Altus falsus potest imperari, non elicit à prudentia, ib.

Altus intemperantie non elicitor ab habitu temperantie, nec fides putativa Divina ab habitu fidei Divine, n. 279.

Probabilitas est actus à prudentia imperatus, non elictus, ib.

Gratis dedit, quod quoad actus elicitos prudentia non possit logicè errare; potest enim. Cur hoc dederim? n. 280.

Fides est virtus intellectus speculativi, & ideo nullus actus fidei falsus potest elicit à fide; contra prudentia est intellectus practici, & ideo actus logicè falsus potest elicit à prudentia, ib.

N. **A**rguit 5. l.c. Omnis electio mali putata est boni est involuntaria secundum quid juxta principia Arist. & Divi Thom. ut constat ex tristitia, quæ supervenit accidente cognitione de malitia electionis, & de materiali violatione legis: ergo talis electio est contra aliquam voluntatem antecedentem; sed hæc erat appetitus rectus finis; ergo talis electio, & dictamen mali putati boni est contra appetitum rectum antecedentem, sicut projectio mercium imminentem tempestate, & inde oritur tristitia: ergo di-

Tom. III.

Etamen dicens malum bonum, non tantum non est conforme, sed est disforme appetitui recto, sicut est disforme rebus ipsis, à quibus materialiter discordat.

Respondeo, quod electio mali putati boni N. non sit involuntaria secundum quid, quin est simpliciter voluntaria; quā enim ratio-

n. 262.

ne, quod nullo modo cognoscitur, potest esse secundum quid involuntarium, cum nullatenus cognitum, nullatenus sit voluntarium, immo est simpliciter involuntariū?

Sed electio mali putati boni nullo modo cognoscitur ut electio mali, sed purè cognoscitur ut electio boni: ergo electio mali putati boni, ut electio mali est, nullatenus est voluntaria, sed est simpliciter involuntaria;

& ut electio boni est, est simpliciter voluntaria: ergo falsum est, quod electio mali putati boni sit involuntaria secundum quid.

Ruit igitur argumentum; si enim non est secundum quid involuntaria, contra nullum appetitum, & voluntatem est. Ruit etiam paritas; nam projiciens merces novit malum,

quod passurus est in mercium projectione; quod quia videt minus malum esse malo mortis imminentem, ideo eas projicit; ergo ea projectio, quatenus mala, est involunta-

ria secundum quid.

At ut magis conflet argumenti infirmi- N. tas, (hoc enim habent argumenta P. Eliz. 263.

immò Palanci, qui ex eo pleraque haustit, ut P. Eliz. eorum antecedens five concedatur, five ne-

getur, nil valeat ad consequens inferendum)

de electionem mali putati boni esse secun-

dum quid involuntariū; at quid inde? Ut enim, est si secundum quid involuntaria,

est tamen absolutè voluntaria, ita erit abso-

lutè conformis appetitui recto; nemo enim

Æthiopem secundum quid album negabit

vocandum absoluè nigrum; ergo licet error

mali putati boni, & electio ad illum sequens

sint secundum quid involuntaria, & sint se-

condum quid repugnantia appetitui recto

finis, non sequitur illum errorem non esse

absolutè prudentem, & electionem non esse

abolutè conformem eidem appetitui.

Quod aut de tristitia, dico neminem tri-

stari rationabiliter posse de opere malo com-

missio sub errore invincibili, quod bonum

fit; ubi enim nulla est culpa, nulla quoque

esse potest tristitia. Causa igitur ob quam

detecta veritate tristiamur de opere malo pu-

tato invincibiliter bono est, vel quia saepe

timemus ignorantiam non fuisse omnino in-

vincibilem; vel quia ex eo opere malo pu-

tato bono oritur siue aliquod däminum no-

bis, aut proximo. Hæc igitur considerantes

tristiamur: de cætero tantum abest, ut ipsum

F

opus

opus malum creditum bonum sit prudentis tristitia objectum, quin sepe est causa gaudii, quatenus qui illud est operatus, eo fine operatus est, ut impleret obligationem ab invincibili errore assertam, ut Deo placaret: ergo est potius cur latetur, si, ut acutè P. Teril. *qu. 41. de Reg. mor. n. 52.* inficiamus præcise ad affectum charitatis, & appetitum finis; nec umbra apparentiae est, cur relate ad istos affectus de eo opere tristemur. Addit *n. 53.* quod errore detecto, & cognito ut malo, quod antea putabatur opus bonum, tenemur illud averlari, quia circumstantius mutatis objectum non repræsentatur ut antea. Addo ego nos trifari naturaliter de errore, & opere materialiter malo, non supernaturaliter.

N. Argui *6. §. 3. pag. 142.* ex Arist. *6. Ethic. cap. 5.* quod principium prudentiae, & prudentum munus sit *recte consultare de illis, quae ipsi bona sunt, atque utilia, non ex parte; sed quo ad bene vivendum in universum . . . quare in universum is erit prudens, qui est consultatorius,* intellige recte: ergo ad prudentiam præquiritur recte consultatio: sicut autem in prudentiis particularibus recta est consultatio, cum est circa bona, & mala re ipsa talia, non autem credita talia; ita multo magis prudentia simpliciter dicta recte consultabit, quando erit circa bonum, & malum re ipsa tale; non autem tantum in mente tale: ergo quoties datur error circa bonum, & malum, non datur locus prudentiae simpliciter dictæ, non minus, ac non detur locus prudentiis particularibus, quoties datur error circa bonum, & malum.

N. Confirmat inductione: Dux, qui male 265. aciem instrueret, eti inculpabiliter putaret P. Eliz. scilicet in ordine ad victoriam assequendam (hac enim est finis à Duce prudenti intentus) optimè aciem instruxisse, non esset prudens. Idem cernere est in aliis prudentiis, ex gr. civili, æconomicâ, & alius: ergo nec homo invincibiliter putans, quod mendacium sit bonum in ordine ad finem simpliciter ultimum, erit prudens prudentia simpliciter dicta. Si enim prudentie particulares vertantur circa bonum, & malum re ipsa talia, nec satis, ut sint talia in opinione: rursus si cuiuslibet particularis prudentiae finis non est assequibilis, nisi per bonum revera tale, non autem per bonum tantum putatum tale; multo magis prudentia simpliciter dicta versabatur circa bonum, & malum re ipsa tale, ejusque finis ab eis intentus, non erit à nobis assequibilis nisi per bona re ipsa talia, non autem talia tantum in existimatione: Similiter sicut quæ sunt bona, & mala

in ordine ad finem prudentiae militaris, aut alterius prudentiae particularis, sunt talia p[ro]fe, nec ullatenus fieri possunt talia à nostra existimatione, non enim hæc mutare potest objecta: nec enim Dux putans aciem bene instructam ad victoriam assequendam, facere potest, ut sit bene instructa, si revera talia non sit in re; ita à pari in ordine ad finem simpliciter ultimum, quem respicit prudentia simpliciter, & strictè talis, alia sunt objecta per se bona, ut charitas, justitia, & alia virtutes; alia per se mala, ut mendacium, & alia vita; nec objecta per se bona fieri possunt per nostram opinionem mala, nec mala, bona in ordine ad finem; nec nostra existimatio illa mutare potest.

Ratio à priori est, ait, quia actus specificantur ab objecto, non objectum ab actu: voluntas enim mentiendi ideo est mala, quia p[ro]fessio mendacium est malum; non contra mendacium est malum, quia ea voluntas est mala: ergo ad hominis prudentiam spectat de bonis, & malis recte dictere, seu ut sunt in se; ergo non est prudentis errare circa illas; & ideo Arist. dicit, nos eum vocare prudentem, qui recte consultat de illis, quae ipsi bona sunt; non de illis, quæ existimantur; de his enim quilibet recte consultare potest.

Addit, quod si quis in sylva enutritus in omnibus ita erraret, ut omnia, que mala 268 sunt, diceret bona, & quæ bona mala, iste P. Eliz. non esset prudens, licet omnia exqueretur ut iudicat, immo esset stolidus, & peior ferat: ergo error invincibilis non reddit bona mala, nec mala bona: ergo nec unus error bonum unum reddit malum, nec malum bonum, nec duo errores duo mala, nec tres tria, alias omnes omnia, sed non omnes omnia; ergo nec tres tria, nec unus unus ergo prudentia non est de bono, & malo ex errore, sed de bono, & malo revera tali.

Sed contra, quia hæc omnia à P. Eliz. solitus particularibus, quarum finis perdet P. Eliz. sepe à mediis ut sunt in re, seu materialiter talibus, & non ut sunt in nostra mente, ad prudentiam simpliciter tam, sequitur evidenter quod sicut putans invincibiliter non esse malum, quod in re est malum, non peccat contra prudentiam simpliciter dictam, ut ipsem P. Eliz. fatetur, qui à peccato excusat hominem operantem aliquid in le malum, si putet invincibiliter bonum: sequitur, inquam, quod Dux erronee invincibiliter putans aciem optimè instructam ad victoriam consecutionem, cum revera non sit bene instructa, non peccabit contra prudentiam

tiam militarem. Rursus sequitur, quod si-
ui Dux ex errore putans aciem male instru-
ctam, cum tamen sit optimè ad victoriam
instructa, non operatur contra prudentiam
militarem: ita nec operabitur, nec peccabit
contra prudentiam simpliciter dictam, qui
poneret opus, quod putat esse malum, cum
tamen in re sit bonum: sed utraque sequela
est falsa: ergo illatio à prudentiis particula-
ribus ad prudentiam simpliciter dictam non
tenet: ergo tenet P. Eliz. dare disparita-
tem, cur error noceat, (si tamen semper no-
cet) prudentiis particularibus; ita ut si ali-
quis error ex gr. in Duce interveniat, quo
putet aciem bene instructam, quae tamen in
re male est instructa, Dux ille sit impru-
dens, non autem prudens prudentiā mili-
tari. Econtra, si interveniat error, quo
homo putet non esse malum, quod in re est
malum, homo iste non sit imprudens, nec
peccet contra prudentiam simpliciter tam-
en.

N. Ecce igitur inter prudentiam simpliciter,
270. & prudentias particulares differunt. Ita-
bitur ut recte P. Teril. de Reg. mor. qu. 41. an.

58. magis imitantur artes, quam pruden-
tiam simpliciter talem. Sicut ergo, ut dixi,
bonitas artefacti non pender à mediis, ut
sunt in nostra mente; sed ut in re; si enim
artifex putet se idonea ligna, lapides, & alia
domui aedificandæ necessariae providisse, &
te recte, & ad libellam metitum parietes, &
fundamenta, & ita in re non sit, utique do-
mus non erit bene constructa: ita accidit in
prudentiis particularibus, quarum finis pen-
det à bonitate mediorum, ut sunt in se, &
ideo Dux, si aciem putet recte instructam,
& non sit, non assequetur victoriam; asse-
quetur autem, si in re sit bene instructa, et si
putet male instructam. Ex hoc apparet,
quod bonitas, aut obstatu mediorum in
ordine ad fines prudentiarum particularium
pendeat à rebus materialiter, seu ut in se
sunt; ita enim profunt fini: ita acies bene
instructa fini victoriae affigendo prodest,
et si putetur male instructa; & acies male in-
structa obstat fini victoriae, et si putetur bene
instructa, & non obstat: ergo finis pru-
dentia particularis pendet à mediis ut sunt
in se; non autem præcisè ut sunt in repre-
sentatione. Econtra finis prudentiae sim-
pliciter talis non pender à bonitate, aut malici-
tate objecti ut est in se, sed ut est in nostra
cognitione; de cetero ultimus finis non efficit
in nostrâ potestate, cum non sit in nostra
potestate certò scire bonitatem, aut malici-
tatem objectorum ut sunt in se; & ideo in-
vincibiliter putas se mentiendo non peccare,

Tom. III.

non peccat, ut Fides docet, & fatetur P. P. Eliz.
Eliz. nec malitia intrinseca ipsi mendacio
obstat affectioni ultimi finis: econtra mala
aciei instructio, et si à Duce non cognita,
obstat affectioni victoriae: ergo magnum
diferentia.

Ad rationem dico, tam certò falso esse, N.
quod actus specificentur ab objecto ut est in 271
re, quam certo verum est, quod voluntio men-
daci invincibiliter ignorati ut mali, non sit
mala; & voluntio facri invincibiliter putati
vetiti, sit mala: ergo de fide est actus non
specificari formaliter sicut ab objectis ut in
re sunt, sed ut in mente. Quare si objectum
post diligens examen representetur ut bo-
num, & honestum, esto in re non sit tale,
voluntio ejus objecti erit formaliter honesta,
quatenus conformatur regulis prudentie di-
ctantis honestum esse formaliter objectum,
quod per invincibilem ignorantiam, qualcum
supponit omne judicium certo probabile,
representatur ut tale. Idem dico de objecto
proposito à judicio certo probabili ut inho-
nesto. Neque hoc tenet tantum in actibus
voluntatis, sed & intellectus; si enim subje-
ctum, & prædicatum representetur ut di-
stincta, et si in re non sint distincta, movent
ad actum negativum si ut identificata, et si
in re non ita sint, movent ad affirmativum:
ergo tam actus intellectus, quam voluntatis
specificantur ab objectis, ut sunt in repræ-
sentatione, non præcisè ut sunt in re.

Quod addit, prudentia esse recte judicare N.
de bonis, & malis simpliciter, & non solum exi-
stunt; dico tò recte non intelligendum de
restitutio speculativâ; hoc enim ad sum-
mum verum est de actibus à prudentiâ elici-
tis, non de imperatis; satis enim est, ut
imperati sint practicè recti, seu morum re-
gulis conformes: neque enim ut quis pru-
denter judicet, necesse est, ne erret specula-
tivè, immò prudentia potest errorum specu-
lativum supponere, quin potest imperare;
sed satis est ne erret practicè. Sanè si P. Eliz.
objectu prudentiae, stante invincibili erro-
re, distinguere, ab objecto ejusdem erroris,
clare videret, prudentiam per actus à se elici-
tos numquam ne quidem speculativè erra-
re. Quod ut clarè pateat, supponamus, quod
hoc judicium certo probabile, *Littera pictura*
die festo, sit speculativè falso: ecce hoc ju-
dicium non elicetur, sed imperatur à pru-
dentia; etenim judicium à prudentiâ eliciti-
um est actus reflexus habens pro objecto
non tantum licentiam picturæ die festo, sed
eamdem licentiam, ut substantem judicio
certò probabili, aut probabiliori de ejus li-
centia. Hoc autem judicium à prudentiâ eliciti-

Fij tum

tum est speculativè verum; verum enim est, quod licet pictura supposito iudicio certò probabili, aut probabiliori, aut errore invincibili de ejus licentia. Similiter hoc judicium, *Licet accederet ad malierem invincibili-ter a me putatam uxorem meam*, est judicium à prudentia elicitem speculativè verum, et si judicium directum, in quo judicium reflexum prudentiae tendit, sit speculativè falsum: ergo prudentia numquam errat per actus à se elicitos, eti imperare possit actus falsos, qui erunt prudentes denominativè, quatenus à prudentia imperantur. Sive ergo actus eliciti à prudentia debeant necessario esse speculativè veri, five non, nil inde contra nos, sati est, ut imperati sint falsi.

N.
273. Ad id quod dicit, *quemlibet posse recte consultare de bonis, & malis existimatis*; dico æque falsum esse hoc esse facile, ac certum est, quod P. Eliz. de se sape fatetur, fe non intelligere artem reflexivam intellectus. Et enim qui certò cognoscit rem ut est in se, facile formare potest conscientiam, nec eget ullo discursu reflexo: ita facile formamus dictamen de non furando, non mentiendo, quia scimus esse mala. At si obiectum non cognoscatur certò esse in te malum, sed tamquam proponatur per judicium certò probabile, aut probabilius, ut bonum, quod in te est malum, volunt plerique Probabilistæ, & aliqui Probabilioristæ recurrentum ad syllogismum reflexum, ut formetur conscientia: ergo recte consultare de bonis, & malis existimatis non est facile, sed difficile; nam considerandum prius est judicium directum, an sit probabile, immo certo probabile, hoc autem exactam plurium diligentiam supponit: deinde assumenda sunt principia reflexa: demum formandus syllogismus, cuius premisiæ sunt certa, ut inde eruatur certum conscientia dictamen de libertate sequendi illud obiectum ut substantia judicio certo probabili, aut probabiliori de ejus honestate.

N.
274. Paritas hominis in sylvâ enutriti, & judicantis omnia opposito modo, ac in te sunt, est impossibilis; nullus enim est adeo bardus, ut aliqua directa, & nota naturæ rationalis principia non habeat. Quod si fingatur easus possibilis, dicam eundem hominem futurum prudentissimum formaliter, & imprudentissimum materialiter, seu prorsus stolidum: stolidum quoad judicia directa, quæ omnia sunt falsa; judicat enim mendacium, & alia non esse mala, sed bona; & judicat, quod parere Deo, & parentibus sit malum, non bonum: prudentem quoad judicia reflexa; judicat enim mentendum,

dato invincibili errore de precepto mendi, furandi, & similibus.

Arguit 7. Si plura judicia falsa postule N. esse prudentia, sicut datur conscientia errore, ita daretur prudentia erronea: ut enim P. Es conscientia recta est conscientia vera, & conscientia erronea est conscientia falsa; ita prudentia recta erit prudentia vera, & prudentia erronea erit prudentia falsa; sed nemo hanc dividit in rectam, & erroneam, ut dividitur conscientia: ergo nullum judicium falsum potest esse prudens.

Sed contra; quia tantum abest, ut divisio N. prudentia in logicè veram, & logicè errorem sit nova, quin adeo antiqua est, ac est antiquum prudentiam imperare posse actu falsum: ita prudentia imperat, ut credam talen hominem esse patrem, qui tamen fidelis actus saepe est falsus; & juxta omnes Probabilioristas, & Tutorioristas, prudentia imperat assentiri probabiliori, & tutori ut vere, cum tamen saepe sit falsa: ergo actus falso imperati à prudentia sunt vere, & proprie prudentes, eti actus à prudentia eliciti non possint esse falsi. Cur autem prudentia non dividatur in falsam, & veram, sicut conscientia, est, quia tunc considerantur actus eliciti à prudentia, & haec est virtus, & non est indifferens ad elicendos utrosque; conscientia autem non est talis.

Arguit 8. §. 7. Vbi postquam concedit N. tamquam verum, materiam prudentia non esse certam, sed probabilem, & ideo reddere p. in parte intellectus opinativæ, ut hanc perficiat; negat tamen prudentiam falli, eti probabilitas aliquando falsum dicat. Nec est, inquit, repugnantia in hoc, quod probabilitas aliquando fallat, prudentia numquam, immo ideo prudentia ponitur in parte opinativæ intellectus, ut minus deficit; & sic, quando intellectus deficit, non deficit per virtutem, sed per se ipsum; quo modo fides Divina est virtus intellectus, & infallibilis, quia nixa motivo infallibilis: quia autem fides egit præterea applicatione; potest autem revelatio indebet applicari, ut accedit, dum Parochus dicit rusticus, Deum revelans quatuor esse Trinitatis Personas; in quo casu rusticus non exercet actum fidei supernaturalis, eti poterit se eum exercere, immo errat: ita quod in fide accedit ob proximam applicationem, hoc contingit in prudentia propter objectum: & sicut fallitur credens, sed non per fidem supernaturalem, ita fallitur prudens, sed non per prudentiam; putat quidem se prudenter operari, sed fallitur, quia non habet veram, sed apparentem prudentiam.

Sed

S E C T. VII.

65

- N. Sed contra ; tunc quia his satis occurri d.
 278. 6. & hic scit. ant. §. 2. tunc quia habent contradictionem. Si enim , ut initio §. 5. concedit prudentiam à probabilitate non distinguunt, implicat, ut probabilitas aliquando fallat, & econtra implicat, ut prudentia numquam fallat, & probabilitas aliquando fallat : ergo vel implicat, ut probabilitas , & prudentia sunt omnino idem; vel si tunc , quod de probabilitate dicitur , dicendum de prudentia , & econtra ; nisi velimus idem affirmare , & negare. Dico itaque prudentiam non esse idem, ac probabilitatem. Ratio est, tunc authoritas Arift. & omnium dicentium , quod prudentia sit virtus, non ita opinio : ergo cum omnis opinio probabilis logicè vera, aut falsa, sit opinio , implicat , ut opinio probabilis, est vera, sit prudentia : tunc quia si probabilitas idem est, ac prudentia, probabilitas fallens erit prudentia; sed implicat, ut prudentia strictè sumpta, qua est virtus intellectus, aliquando fallat ; ergo implicat, ut probabilitas sit prudentia : tunc quia actus proportionantur habitibus : ergo habitus procedens ab actibus probabilibus falsis inclinabit ad actus falsos; sed habitus inclinans ad actus falsos non est virtus ; ergo non est prudentia. Fallitur itaque P. Eliz. dum confundit probabilitatem cum actu à prudentia strictè sumptu elicto , ob rationes dictas; actus enim probabilis falso potest quidem à prudentia imperari, non tamen elici.

Annot. Amor. tas Arift. & omnium dicentium , quod prudentia sit virtus, non ita opinio : ergo cum

omnis opinio probabilis logicè vera, aut falsa, sit opinio , implicat , ut opinio probabilis, est vera, sit prudentia : tunc quia si probabilitas idem est, ac prudentia, probabilitas fallens erit prudentia; sed implicat, ut prudentia strictè sumpta, qua est virtus intellectus, aliquando fallat ; ergo implicat, ut probabilitas sit prudentia : tunc quia actus proportionantur habitibus : ergo habitus procedens ab actibus probabilibus falsis inclinabit ad actus falsos; sed habitus inclinans ad actus falsos non est virtus ; ergo non est prudentia. Fallitur itaque P. Eliz. dum confundit probabilitatem cum actu à prudentia strictè sumptu elicto , ob rationes dictas; actus enim probabilis falso potest quidem à prudentia imperari, non tamen elici.

P. Eliz. N. Exempla , quæ trahit, retorquentur : Si enim verum est, ut sine dubio est , quod defectus non tribuitur virtuti, sed intellectui, eo ipso prudentiae tribui non potest ullus defectus quoad actus ab habitu prudentiae elicitos; ergo evidens est, quod, cum probabilitas ex naturâ suâ defectibilis sit, eo ipso distinguatur realiter à prudentia , quæ talis non est; eo modo, quo intemperantia actus non elicetur ab habitu temperantie , nec fides falsa ab habitu fidei Divinæ : si autem prudentia non distinguitur à probabilitate, eo ipso actus probabilis , sive verè, sive falso elicetur ab habitu prudentiae, qui idem est cum habitu probabilis: ergo probabilitas non est actus à prudentia elicitus, sed imperatus, sive ille actus probabilis sit verus, sive falso; vel enim est actus à prudentia elicitus ut probabilitas est , & sic etiam probabilitas fallens erit actus à prudentia elicitus, quod tamen negat; vel est ut vera probabilitas est ? & sic omne verum, esti temerarium, erit certò probabile, quod est falso.

N. 279. Quæ dixi de prudentia, quod quoad actus elicitos non possit logicè errare, ad abundan-

tiam dicta sunt, non ad necessitatem ; adhuc enim admissò quod quoad actus elicitos prudentia possit logicè errare , sustineri potest prudentiam esse virtutem ; ejusque finem non esse veritatem logicam, sed practicam, quæ semper inest actibus à prudentia imperatis, ut elicitis , et si sint logicè falsi : & ex hoc patet discrimen ad actum fidei supernaturalem ; fides enim est virtus intellectus speculativi, non practici ; econtra prudentia: ergo nullus actus logicè , seu speculativè falso potest elici à fide ; potest autem actus speculativè falso, dummodo sit practicè verus, elici à prudentia. Hanc fidei patritatem trahit, & solvit etiam Palanco qu. 5. Palanci
 a. n. 145. ad 155.

§. III.

Argumenta P. Muniesza.

S U M M A R I U M.

Vult nullum aliam, nisi sit in re bonus, eße posse honestum, adeoque ut sit honestus, prærequiri semper judicium logicè verum, n. 281.

Eius rationes, n. 282.

Veritas logica pendet ab objeto ut in re non ita practica, n. 283.

Moralitas actus , sive bonitas , & malitia pendet à mea cognitione, non ita eße justum, n. 284.

Actus refutat formalitates chimericas, n. 285.

Arguit , quia licet error invincibilis excusat, non tamen honestat alium, n. 286.

Retorquo, n. 287.

Dico peccare confidentem , non occidentem. Cur? n. 288.

Deus punit, qui ponit opus in se bonum, si putetur vetitum ; & premiat, qui ponit opus in se malum, putatum preceptum, n. 289.

Arguit , quia licet error invincibilis excusat, non tamen honestat alium, n. 290.

Retorquo. Sicut ponens opus putatum peccatum, non tantum peccat existimative, sed formaliter, ita ponens opus putatum bonum, obedit formaliter, & non tantum putative , n. 291.

292. 293.

Cur actus , quo quis credit Hostiam esse consecratam, si tantum putative fidelis Divinis non ita sit actus tantum putative religionis, quo quis adorat Hostiam illam? n. 294.

Actus fidei Divinae requirit revelationem in re, & non tantum putatam , quia debet esse logicè verus ; at honestas formalis virtutum moralium non pendet necessari à materiali honestate, n. 295.

Explicatur iò putative, n. 296.

Adoratio Hostia credita invincibiliter consecrata est materialiter mala , & formaliter bona, ibid.

F ijj

A l i u s

Actus sumunt suam speciem formalem ab objecto ut in mente, ibid.

Sibi contradicit P. Muniesa, dum negat, quod omnis actus prudens debeat esse essentialementer verus, & simul affirmat judicium probabile in refalsum esse prudens, n. 297. 298.

Si actus falsi non sunt prudentes, media pars Doctorum Ecclesie non fuit operata prudenter, n. 299.

N. 281. **H**ic Author non tantum in *Stimulo scientiae*, sed etiam d. 24. de Grat. scit. P. Mun. 3. a. 25. vult nullum actum esse posse honestum, & meritorium, nisi sit materialiter bonus, seu quod idem est, nisi procedat a judicio speculatively vero; et si autem pleraque, quae trahit, solverim d. 6. & alibi, aliqua tamen delibanda.

N. 282. Arguit 1. quia nulla existimatio erronea facere potest, ut judicium falsum sit formaliter verum, ex gr. hoc judicium, *mendacium est bonum*; ergo neque ut volitus mendacii materialiter mala sit formaliter bona. Confirmat 1. quia judicium de propriâ justitia non facit hominem formaliter justum; ergo neque judicium de honestate faciet voluntatem mendacii formaliter honestam. Confirmat 2. quia invincibilis error de mendacii bonitate non tollit quominus volitus ab illo regulata sit volitus mendacii cogniti ut talis; ergo neque tolleret quominus sit intrinsecè formaliter mala. Confirmat 3. quia alias si quis ex errore putaret, quod mentiri sit simili bonum, & malum, volitus mentendi esset simili formaliter bona, & mala; & si quis putaret peccatum esse infinite malitia, ejus peccatum esset infinita malitia: ergo per judicia erronea actus sit tantum putativè, non formaliter bonus.

N. 283. Sed contra: Vel arguens loquitur de vero pratico, & tunc nego antecedens; qui enim ex invincibili errore judicat mendacium esse nunc à Deo praeceptum, habet judicium praticè verum, seu conforme regulis moralium reflexis, dictantibus sequendum judicium sine culpâ erroneum: vel de vero speculativo, & tunc concedo antecedens; nam veritas logica non pendet à purâ cognitione nostrâ, sed à conformitate illius cum objecto ut est in re, & nego consequentiam.

N. 284. Ad 1. confirm. dixi d. 6. quod moralitas actus, seu bonitas, & malitia pendeat à nostra cognitione; non ita esse justum, dictum, &c. immò siquid probant paritates, probant, quod volitus objecti in se boni, aut indifferentis, crediti tamen ex invincibili errore vetiti, non erit formaliter mala: ut enim judicium erroneum de propriâ justitia

non facit justum; & de malitia infinitâ peccati non facit malitiam peccati infinitam; ita judicium erroneum proponens ut verum, quod non est tale, non faciet voluntem eius objecti cogniti ut vetiti esse formaliter mala. Sanè miror paritates tam distitas; quantum enim moralitas actuum, quae penderet ab objecto ut est in mente, distat à naturâ physica rerum, quibus nostrum judicium nihil favet, tantum ad rem non faciunt; & siquid probant, probant invincibilem ignorantiam non excusare: ut enim invincibilis ignorantia de statu gratiae non facit hominem esse, aut non esse in statu gratiae; ita invincibilis ignorantia peccati nec accusabit, nec excusat hominem.

Ad 2. dico esse voluntem mendacii cognitivitatem quidem alias ut vetiti; hic & nunc u. 28.

Ad 3. patet ex d. 6. ubi dixi, quod actus non respiciat formalitates chimericas.

Dices: Nemo prudens potest sine peccato consulere homini ignorantiam malitiam objecti, idem objectum sex. gr. ebrio, aut suratio homicidium; vel putari mendacium licet, consulere non potest mendacium, eti nullus eorum ei objecta cognoscat ut mala; ergo quia corum volitus non est formaliter bona, sed manet intrinsecè mala, & 285.

Sed contra 1. quia certum de fide est, adeoque etiam juxta P. Mun. quod volitus mendacii cogniti inculpabiliter ut boni, non sit formaliter mala; ergo certum est, quod error aliquid faciat: si ergo error ille tollit tunc malitiam formalem, cur tribuere non possit honestatem formalem? ut enim malitia formalis, non autem materialis, penderet a judicio, ita honestas formalis, eti non materialis, ab eo penderet.

Contra 2. quia eti ebris occidendo, aut ignorans mendacium esse malum, mentione. 286. do non peccet, peccat tamen qui ea confundit, quia confundit & vult objectum cognitione a se ut materialiter malum. At in nostro casu volitus mendacii licet sit materialiter mala, cognoscitur tamen ut formaliter bona, aut faltem ut non mala: ergo nulla paritas. Addo me valde timere similia argumenta; si enim sine peccato formaliter non possum ignorantis consulere mendacium, tequitur etiam, quod sine peccato formaliter operari non potero aliquid, quod in se est malum, eti a me invincibiliter putetur bonum: rursus si volitus mendacii cogniti per errorem ut boni, est intrinsecè, & formaliter mala, ut vult P. Muniesa, non video, qualiter invincibilis ignorantia excusat; quod si hec ex-

S E C T . VII.

67

culat à peccato formalī, cur non eriam addat bonitatem formalem?

N. Omitto, quæ trahit n. 29. & 30. quomo-

do ea volitio mendacij esse posuit supernaturalis, & Deus præmiare mentientem, furan-

tem &c. hæc enim solvi d. 6. eaque P. Mu-

nifica hauſit ex P. Eliz. 1. p. lib. 3. qu. 4. quem

laudat, nos tamen eum d. 6. impugnavimus.

Addo hanc instantiam, quomodo Deus non

puniat mentientem, furantem, alioſque pu-

tantes ex invincibili errore hæc, & alia non

effe peccata? & quomodo Deus puniat ater-

no igne eum, qui ex invincibili errore opus

in re non vetitum, aut leviter vetitum, pu-

tat effe à Deo graviter vetitum; immo eum,

qui ex invincibili errore putans Deum eva-

tuſſe sacram, aut sui amorem, illud audi-

vit, & hunc amat?

N. Arguit 2. à n. 32. Ignorantia, & error in-

vincibilis, etiſ exculent à peccato, non ta-

men redditū aetū formaliter honestum;

ergo neque opinio probabilis falsa honesta-

bit formaliter aetū: nam veritas non tan-

tum prævalere debet errori, & ignorantiae,

fed etiam cuique opinioni probabilis falsa.

Nec dici potest, quod volitio mendacij ideo

fit formaliter bona, quia cognoscitur ut à

Deo præcepta, & fit ex intentione parendi,

& placendi Deo. Contra enim est, (ait) tum

qua etiſ volitio placendi Deo in genere sit

bona, non tamen bona est volitio placendi

Deo per mendacium: quo modo etiſ volitio

succurrendi pauperi sit bona, non tamen vo-

litio succurrendi huic putato pauperi, cùm

pauper non sit, hec enim est tantum putati-

vē bona: tum quia (ait n. 35.) putans

mendacium invincibiliter ut à Deo præcep-

ptum, mentiendo non obediret re ipsā Deo,

cum Deus hoc re ipsā non præcipiat; sed

obediret existimativē, sicut penes ipsum er-

rantem existimativē præcipit Deus.

Sed contra 1. Ergo putans ex invincibili

errore obiectum in re non vetitum, effe à

Deo in re vetitum, & illud excueſſus, non

peccabit formaliter, sed existimativē: &

excueſſus aliiquid invincibiliter ignoratum

ut vetitum, non excusabitur, niſi existima-

tivē, non reverā à peccato formalī: nam in

illo caſu, non datur lex Dei vetans illud

objēctum; in altero caſu non datur lex Dei

permittens, quin datur lex Dei vetans illud

objēctum: sed hæc omnia salvā fide non

ſubſiſtunt: ergo neque dici potest, quod

mentiens ex invincibili errore, quod Deus

præcepit mendacium, & yolens illud ex

intentione obedienti Deo, obediat tantum

existimativē. Ut enim peccat formaliter,

qui ponit opus à Deo vetitum, cùm tamen

vetitum non sit; & inobedit non tantum exiſtimativē; ſed formaliter inobedit, qui tale opus ponit; ita in caſu noſtro.

Contra 2. quia in hæc impingunt qui uni- N.
cè in Deo legem directam confidrant, non 292.
autem reflexam, ſeu quam Deus habet, ſup-
poſito invincibili noſtro errore, ergo non
tantum obedit, aut inobedit existimativē,
ſed verē; nam reverā datur in Deo lex ju-
bens mendacium, poſito errore noſtro de
mendacio, ut à Deo præcepto; & reverā da-
tur in Deo lex vetans ſub gravi verbum
otiosum, poſito errore noſtro de verbo otio-
ſo ut graviter vetito à Deo.

Contra 3. quia cur volitio placenti Deo N.
per mendacium non fit formaliter bona, & 293.
non tantum, non fit formaliter mala; ſicut
volitio diſplicendi Deo per opus falſo puta-
tum à Deo vetitum, non tantum non est
formaliter bona, ſed eft formaliter mala?

Sanè hæc omnia procedunt ex eo quia ſup-
ponunt, quod ſola veritas ſpeculativa ho-
noret actionem; quod ſatu impugnatum eft
tum ratione, tum abſurdis, tum Sanctorum
exemplis, & authoritate; media enim pars
Ecclefie Doſtorum, & Sanctorum, ſtanti-
bus totidem ſibi contradicentibus, nihil per
intentionem operum particularium, ſed tan-
tum per intentionem generalem placendi
Deo in genere meruifent; quia media pars
non eft ſecuta veritatem ſpeculativam. Pre-
tero reliqua, in quibus nihil plus, quam in
folutiſ.

Dices: Actus, quo quis in Hoſtiā putata N.
ex invincibili errore confeſſata credit effe 294.
Deum, eft tantum actus fidei existimativē,
ſicut etiam actus adorationis, & religionis;
& ſicut actus, quo quis hominem veneratur,
quem credit patrem, & non eft, eft tantum
actus pietatis putative; ergo idem in caſu
noſtro.

Sed contra 1. quia paritas fidei Divina N.
non eft ad rem; hec enim implicat, niſi de- 295.
tur veritas ſpeculativa, & non pendet à re-
latione ut eft in mente, ſeu putata, ſed ut
eft in re: ergo ſi ille actus non fit logicē ve-
rus, etiſ putetur effe, non eft formaliter, ſed
putative tantum actus fidei Divinæ ſup-
naturalis. At in virtutibus moralibus carum
honestas formalis non pendet ab honeſtate
materiali; & ideo, qui pauperi putato dat
eleemosynam, elicit actum formalem ele-
mosynæ.

Contra 2. quia vel tō putative ſignificat, N.
quod illi actus adorationis, religionis, pie- 296.
tatis, non habent ſuum objēctum materia-
le in re, & hoc concedo; vel ſignificat,
quod quia eā bonitate materiali carent, non
fint

DISP V T. XVIII.

sint actus formaliter honesti? & hoc nego. Ut enim dari potest actus materialiter malus, qui non sit formaliter malus, quale est opus in re vetitum, putatum tamen ex invincibili errore non vetitum: rursus ut dari potest actus formaliter malus, qui non sit materialiter malus; qualis est omnis actus circa objectum putatum vetitum, cum tamen non sit in re vetitum: ita dari potest actus formaliter bonus, eti materialiter non sit bonus, immo malus, ut est ex. gr. mendacium putatum ut praeceptum; vel actus adoracionis, & religionis circa Hostiam putatam invincibiliter consecratam, cum tamen talis non sit: illenim actus in re sunt materialiter mali, & species Idololatriæ; adhuc tamen sunt formaliter honesti, quia tendunt in eam Hostiam ut consecratam ex fine adorandi ibi Christum D. & sic ea adoratio relativè ad objectum materiale est falsa; & est tantum putativè adoratio; relativè ad objectum formale est vera, & est formaliter adoratio Hostie, quæ ut est in mente putatur consecrata, & continens Deum. Sæpe enim dixi, quod actus specificentur, seu speciem honestatis, aut malitiae formalis sumant ab objecto ut est in mente, non ut est in re.

N. Arguit 3. stim. 2. n. 59. necesse non esse, ut actus prudentiae sint essentialiter veri, 297. adeoque si actus incertus sit verus, erit positivè prudens, & elicitus à prudentia; si falsus, non erit positivè prudens, quia deest veritas necessaria ad virtutem intellectus; sed negativè, seu non imprudens, quia deest temeritas necessaria ad positivam imprudentiam.

N. Sed contra 1. quia ego insinuavi omnem 298. actum à prudentia elicitem esse speculative verum; & adhuc toto hoc dato, nil contrarios. Ego tantum peto, ut hoc ipsum mihi probet P. Muniesa, quod omnis actus elicitus à prudentia esse debeat speculative verus; ex eo enim quod prudentia sit virtus, non sequitur, quod omnes ejus actus eliciti esse debeat logicè veri; fatus ut practicè veri, cum prudentia sit virtus intellectus practici.

N. Contra 2. quia sibi contradicit, dum negat, quod omnis actus prudentiae esse debeat essentialiter verus; & simul affirmat, quod judicium probabilium, si sit falsum, non sit positivè prudens. Rursus implicat dicere, quod nullus actus falsus sit positivè prudens; & deinde negare veritatem tamquam essentialiem actibus prudentiæ. Demum si nullus actus falsus est positivè prudens, eo saltē modo quo esse possunt actus

imperati, media pars Doctorum Ecclesie caruit prudentiæ positivæ, & ad summum operata est non imprudenter; & altera tantum pars operata est positivè prudenter. Quis autem dicet quod vel S. Thomas, vel D. Bonaventura, dum sibi contradixerunt, non discurrerit prudenter positivè, sed unus tantum positive prudenter, alter tantum non imprudenter discurrerit, & operatus sit?

§. IV.

Precipuum Tutoristarum non Rigidorum argumentum pro stricta veritatis speculativa certitudine morali, & solutio Probabilioristarum.

SUMMARIUM.

Tutoristæ Rigidæ, & Non-Rigidæ, quæ omnium discrimen, n. 300.

Differentiæ à Probabilioristis, n. 301. 302. Probabilioristæ non nisi voce tenus differunt à Certitudinistis, n. 303.

P. Thysius ait, ad moralem certitudinem suis motivum clare preminens opposito, ibid. Precipuum Certitudinistarum argumentum, n. 304.

Reponso Probabilioristarum, vel non satisfacit Certitudinistis: vel evenit Probabilioristarum principia, n. 305. 306.

Idem exigunt Probabilioristæ, & Certitudinistæ, n. 307.

Rejicio alind discrimen inter eosdem, n. 308. Ostendo Probabilioristas solâ voce à Certitudinistis differre, n. 310.

Si differunt, debent Probabilioristæ respondere, qualiter sequens probabiliter non possit prudenter formidare de peccato, n. 311. Probabilioristæ nequeunt, nisi statuerit nostris principijs, satisfacere Certitudinistis obligatiibus ad tutiorem, nisi minus tutâ sit moraliter certa, n. 312.

Non est facile dicere, in quo Probabilioristæ à Tutoristis Non-Rigidis differant, n. 313.

Distinxii sæpe Tutoristas in Rigidos, & Non Rigidos. Rigidæ obligant ad tutius, nisi veritas minus tutæ opinione sit evidens, adeo ut negent licitum sequi minus tutam, etiæ probabilissimam, & moraliter certam; & hi non sunt Catholicæ. Ecce contra non Rigidæ docent, licitum sequi minus tutam, etiæ non sit evidens, dummodo sit moraliter certa; & hi Catholicæ sunt.

Similiter sæpe dedi discrimen inter Tutoristas Catholicos, seu non Rigidos, & 301. Probabilioristas; nempe quod si adit duplex opinio, una tutor, & verè probabilis;

Ils ; altera minus tuta , & longe probabilior,
 Candid. Probabilioritae non obligant ad tutiorem
 P.Thyr. Probabilem, sed utrumque licitum assentunt,
 M.Gon. scilicet, quod sequi licet tum tutoirem pro-
 P.Mun. babilem , tum minus tutam longe probabi-
 P.Scild. liorem: contra Tutoritatem non-Rigidi obli-
 M.Mar. gam ad tutoirem probabilem ; ita ut sequi
 de Prad. Palanc. non licet minus tutam longe probabili-
 P.Adam. rem , nisi minus tuta sit moraliter certa.
 Fagnan. Tandem sepe intitulit quod inter DD.Catho-
 Merend. licos non tantum dentur Anti-Probabilioritae,
 M.Mer. qui sunt Probabilioritae ; quales sunt Can-
 M.Jac. didus , P. D. Thyr. M. Gonet. P. Munies.
 i. Do. P. Scilder. M. Martin. de Prado , Palanco,
 minic. Riccius. P. Adamus Ehrentreich ; sed etiam Anti-
 Fogar. Probabilioritae , qui sunt Tutoritiae ; non-
 de Char. Rigidi ramen ; omisssis Antiquis ; fatus erit
 legere Fagnanum , Merend. M. Baron. M.
 Mercor. M. Jac. a S.Dom. Riccius; Fogari-
 riuum, Antonium de Charlars.

N. Quamvis autem aliqui facile patere possit
 302. Probabiliorista differre a Tutoritis non-
 Rigidis, vel ex eo quia citati DD. se mutuo
 impugnant ; vel ex eo quia Tutoritae non-
 Rigidi negant, licitum sequi minus tutam,
 nisi sit moraliter certa ; contra Probabiliori-
 stae affirmit, licitum sequi minus tutam,
 dummodo sit longe probabilior ; revera ta-
 men, quod aliqui facile patere potest, mihi
 utrorumque Doctorum doctrinam confide-
 ranti, hoc difficulter constat.

N. Primo , quia arbitror plurimum hic mitte-
 ri de voce ; & quod Probabilioritae vocant
 notabilem probabilioritatem , sit certitudinem
 moralis ; & quod Tutoritae non-Rigidi
 vocant certitudinem moralis , sit pure ex-
 cedens probabilioritas. Secundo , quia si li-
 brem us argumenta , quae Probabilioritae
 pro se in Probabilistis armant , videbitur,
 quod notabilis probabilioritas sit revera stri-
 ctæ certitudo moralis , nam dicunt , quod ,
 stante maiori longe probabilitate , tollatur
 omnis gravis probabilitas ab opinione oppo-
 sita minus probabili : audiatur unus , qui
 mihi instar est plurimorum , & quo nemo
 Probabilioritatis cauam praesantius egit ,
 tempore P.D. Thyr. diff. 10. n. 113. ubi haec
 habet: Ad moralē certitudinē satis est , quod
 ob moriva vehementia , & clare præminentia
 motrix partis opposita sibi quis persuaderet rem
 esse honestam : ergo dum Probabilioritae do-
 cent , licitum sequi minus tutam , si tamen
 sit clare , & notabiliter probabilior , non do-
 cent , nisi quod Tutoritae Catholicī , seu
 non-Rigidi , nempe licitum sequi minus tutam ,
 si tamen sit moraliter certa. Tertiō , si
 ponderentur responses , quas Probabilio-
 ritatē dant argumentis Tutoristarū non-

Rigidorum , apparebit , vel quod illis non
 satisfaciant , si sibi non contradicunt ; vel
 quod sibi contradicunt , si illis satisfaciant.
 Vt autem res tota exemplo illustrior fiat ,
 produco præcipuum Tutoristarum Catho-
 licorum , seu non-Rigidorum argumentum ,
 pro non licto usi minus tutæ , nisi sit mora-
 liter certa de veritate speculativæ ; & re-
 sponsionem Probabilioristarum.

En argumentum Tutoristarum non-
 Rigidorum , (de his enim hinc unicè loquor) 304.
 quod à Fagnano , & Riccio ut insolubile ce-
 lebratur. Qui ponit actionem cum pruden-
 ti scrupulo de non licentia actionis , peccat ,
 ut constat ex jure ; & ex ratione , vetanti-
 bus , ne quis prudenti periculo peccati se ex-
 ponat : sed sequens minus tutam unicè pro-
 babiliorrem , non autem moraliter certam de
 licentia , ponit actionem cum prudenti scrupu-
 polo , suspicione , dubio , aut credulitate , de
 non licentia actionis ; ergo eam ponens pec-
 cat ; ergo ne peccet , debet opinio minus tutæ
 esse operanti , strictè moraliter certa.

Respondent Probabilioritae , quod se-
 quens minus tutam longe probabiliorrem 305.
 non opertur cum prudenti dubio , aut scrupu-
 polo non licentia , quia ille scrupulus , aut
 dubium , aut suspicio sunt imprudentia , hoc
 ipso quod pro minus tutâ detur motivum
 notabiliter probabilius , cui operans nititur ;
 et si non operetur cum omnimoda certitudi-
 ne morali de veritate minus tutæ .

Sed hac Probabilioristarum responsio , N.
 vel non satisfacit Tutoritis Catholicis ; vel
 si illis satisfacit , contradicit doctrinæ Pro-
 babilioristarum : vel enim tutor , stante mi-
 nus tutâ longe probabilior , manet certo
 probabilis , vel non ? Si non manet , ergo ea
 minus tutæ sit , & est moraliter certa ; nam
 certitudinem moraliter certam , non autem pura
 probabilitati , juxta Tutoristas non-Rigidi-
 os , convenit omnem gravem ab opportunitate
 excludere probabilitatem : ergo si Probabilio-
 ritæ hoc dicant , non satisfacient Tutori-
 stis non-Rigidis , à quibus testantur se re-
 cedere ; quin idem dicunt , et si alii verbis ,
 ac Tutoritae non-Rigidi. Si vero Probabilio-
 ritatē respondent , quod tutor , stante mi-
 nus tutâ longe probabilior , maneat certo
 probabilis ; fateor , quod tunc recedunt à
 Tutoritis Catholicis ; at simul sibi contra-
 dicent , cum per illos omnem notoriam proba-
 bilioritas tollat ab opposita omnem gravem
 probabilitatem. Rursus fateor , quod Pro-
 babilioritatis tunc declarare debebunt , qualiter
 sequens minus tutam notabiliter proba-
 biliorrem , stante tutoirei vere probabili , non
 peccet ; nam scrupulus , aut suspicio de non
 licentia

D I S P V T . XVIII.

70

licentiā crūnt tunc prudētia: ergo vel Probabilioristæ non satisfaciunt Tutoristis Catholicis, vel sibi contradicunt.

N. Dices 1. Probabilioristæ differre à Tutoristis non-Rigidis, quia isti omnimodam

de licentiā certitudinem moralem requirunt; non ita Probabilioristæ. Sed contra; quia Tutoristæ non-Rigidis sunt Catholici; ergo dum requirunt omnimodam certitudinem moralem, non requirunt evidētiam de veritate minus tutam; alias Catholici non

P.Thyr. &c. num.93. liberat Caetanum à damnata, quod

Probabilissima non sit satis; quia Caetanus unicè requirit certitudinem moralem ut distinguit ab evidētia moralis; ergo differētia allata est nulla; quia per omnimodam certitudinem, non venit apud Tutoristis non-Rigidos evidētia, excludens etiam imprudentem oppositi formidinem, sic enim Catholici non essent; sed venit stricta, & pura certitudine moralis excludens unicè prudentem oppositi formidinem: stricta, quatenus non est probabilioritas stans cum probabilitate oppositi; pura, quatenus non est evidētia moralis: sed hæc ipsa tanta Probabilioritas; quæ excludat omnem ab opposito prudentem probabilitatem, & formidinem, exiguit à Probabilioristæ, ut quis licet sequatur minus tutam: ergo idem exigunt Probabilioristæ, ac Tutoristæ non-Rigidis; ergo nullum inter utrosque discri-
men.

N. Dices 2. discri-
men esse, quod Tutoristæ
Catholici exigunt certitudinem moralem de veritate speculativæ opinionis; at Probabilioristæ certitudinem moralem de veritate practicæ opinionis. Sed contra; quia recurrit argumentum: vel enim clara probabilioritas de veritate speculativæ opinionis minus tutæ, quam ad licitum minus tutæ usum exigunt Probabilioristæ, tollit omnem prudentem à tutori probabilitatem de ejus veritate speculativæ, & sic est certitudo moralis, & nullum erit inter Probabilioristæ, & Tutoristæ Catholicos disseri; vel non tollit omnem prudentem de veritate speculativæ opinionis tutoris probabilitatem? & sic explicandum erit à Probabilioristæ, quater sequens minus tutam, et si probabilior, de veritate speculativæ ejusdem opinionis minus tutæ, stante gravi probabilitate de veritate speculativæ opinionis tutoris, non peccet; nam exponit se periculo prudenti violandi materialiter saltem Dei legem, sequendo minus tutam, et si probabilior.

N. Hinc mihi patet 1. quod Probabilioristæ, vel non differant, nisi voce tenus, à Tutori

ristis Catholicis, seu non-Rigidis, quos tamē impugnant: hi enim stantem inter duas opiniones, unam tutiorem, minus, vere tamē probabilem; & alteram minus tutam longe probabiliorē, obligant, ut quis sequatur tutorem, dummodo probabilem; ita ut non licet sequi minus tutam, et si longe probabiliorē: illi autem ab hoc debilant, quin licitum afferunt, sequi minus tutam, dummodo longe probabiliorē: vel N. fi Probabilioristæ revera differunt à Tutoristis Catholicis, explicandum ab illis est illud idem, quod Probabilioristæ à Probabilis explicandum petunt, proportione servata: ut enim à nobis petunt, quomodo sequens minus tutam, minus probabilem, stante oppositæ tutori, & probabiliori, non peccet, nam potest prudentius formidare de non licentiā; ita ego, & Tutoristæ, petimus à Probabilioristæ, qualiter sequens minus tutam longe probabiliorē, stante tunc, certo tamen probabili, de non licentiā, non peccet, nam potest prudenter formidare de licentiā. Si responderint, non posse prudenter tunc formidari de non licentiā, quatenus notabilis probabilioritas pro licentiā facit, ne formida de non licentiā sit prudens; si hoc, inquam, Probabilioristæ responderint, eo ipso Probabilioristæ fient Tutoristæ Catholici, seu non-Rigidis, quatenus concidunt notabilis probabilioritati totum ipsum, quod convenit soli certitudini morali.

Patet 2. Probabilioristæ satisfacere non posse. Tutoristis Catholicis obligantibus 311, semper ad opinionem tutorem, dummodo probabilem, & vetantibus semper ultum minus tutæ, et si longe probabilior, nisi fiat strictè moraliter corta: patet, inquam, satisfacere non posse, nisi ruerant nostram doctrinam de divisione certitudinis, in certitudinem de veritate speculativæ, & in certitudinem de veritate practicæ: ita ut omnis opinio certo probabilior, aut certo probabilis, sit intravitæ certa moraliter de veritate practicæ; et si non sit certa moraliter de veritate speculativæ sui cum objecto, ut est in re. Hinc sequens minus tutam longe probabiliorē, immò certo, et si minus, probabilem non peccat, quia nullatenus potest prudenter formidare de veritate practicæ opinionis, et si prudenter formidet de veritate speculativæ opinionis, ut læpe dixi, & dicam.

Patet 3. non esse adeo facile aliquid quæliter Probabilioristæ differant à Tutoristæ Catholicis, tum quia notoria probabilioritas est certitudo moralis, cum expellat prudentem oppositi probabilitatem; tum quia hoc ipso quod Probabilioristæ, ut minus tutæ, velint

S E C T . VIII.

71

velint necessariam probabilitatem de speculativa veritate opinonis minùs tutæ, volunt quod Tutorista Catholicus, cum differentia, quod isti hanc certitudinem moralē, illi probabilitatem; utique tamen convenienter in re, quod utraque excludat à tūtori omnem prudentem probabilitatem de ejus veritate speculativa. Hinc colligo, quod certitudo moralis necessaria ad operandum debet esse de veritate practicā.

S E C T I O VIII.

An omnis opinio certò probabilis practicè, subiecto sumpcta, sit per se ipsam iudicium moraliter certum de non peccato formalī, & de honestate formalī actus?

§. I.

Conclusio.

S U M M A R I U M.

Dico, quod omnis opinio certò practicè probabilis sit per se ipsam intrinsecum iudicium moraliter certum de non peccato formalī, id est, certum certitudine prudentis ad non peccatum formale, & ad honestatem formalem adhesōnis, n. 314.

DD. nobis facientes, a n. 315. ad 324.

S. Anton. ex S. Thom. Arist. & Gersone probat solam moralē certitudinem necessariam, & hanc confurgere ex probabilibus conjecturis, n. 316.

Alij DD. n. 317. 318.

M. de Prado ait, quod cum prudenti probabilitate peccati materialis sit certitudo de non peccato formalī, n. 318.

Idem alii, ib.

Caram. ait, quod in omni opinione probabilis datur certitudo honestatis formalis, & incertitudo honestatis materialis, n. 319.

P. Suar. ait esse dogma Theologorum unum quenque operari posse juxta suam opinionem probabilem; & in moralibus satis esse iudicium probabile, ib.

Alij DD. sententes opinioni probabilis inesse certitudinem, n. 320.

P. D. Thysius exponit certitudinem moralē, ib.

M. Baro ait, veritatem practicam esse probabilis contentam, n. 321.

Casiet. ait probable esse moraliter certum, ib.

M. Mercorus, idem esse certum in moralibus, ac verosimile, n. 322.

Eiusdem rationes ex S. Thom. & Arist. ib.

Contradiciones eiusdem, n. 323.

Nostrae conclusionis rationes, a p. 324. ad 327.

Quia omnis certò probabilis est iudicium prudentis, adeoque pugnans cum peccato formalī, & hujus formidine, n. 324.

Quia implicat, ut prudenter operans peccet formaliter, n. 325.

Quia iudicium prudentis est indefectibiliter verum de honestate formalī adeoque certum, n. 326. 327.

Unica conclusio: Omnis opinio certò N. probabilis practicè est per se ipsam 314 formaliter, & intrinsecum iudicium moraliter certum de non peccato formalī, seu certum certitudine prudentis ad non peccatum formale, aut ad honestatem formalem adherens; & impossibilis cum peccato formalī, aut formalī in honestate connexionis.

In hanc conclusionem veniunt, quos dedi N. sect. I. §. 2. eo enim ipso quod Doctores ibi citati n. 9. dicunt satis esse ad fine peccato,

aut honeste operandum, iudicium certo probabile de non peccato, aut de honestate operis,

eo ipso per probabile intelligunt non evidēns, non autem non certum, nam omnes T.F.

ut dixi sect. 4. convenient in hoc, quod ad fine peccato operandum, necessarium sit iudicium certum de non peccato; ergo per rō

probabile unicē excludunt evidēntiam, &

certitudinem veritatis speculativæ, non autem certitudinem moralē veritatis practicæ,

seu compositibile eum imprudenti peccati formalis formidine, & repugnantem cum prudenti peccati formalis formidine.

Similiter veniunt Arift. S. Thom. & S. N.

Antoninus, qui ex Arift. & Gerlone 1.p. tit. 316.

3. cap. 10. §. 10. circa finem hæc habet: No-

tandum secundum Cancellarium, quod certitu-

s. Th. do, qua requiritur in materia morali, non est cer-

Geroni-

titudo evidēntia, sed probabilis conjectura: &

potquam tres certitudinis species numeravit, subdit: Tertia certitudo, scilicet moralis,

seu civilis, tangitur in principio Ethic.

ubi dicitur, quod disciplina est in unaqua-

re certitudinem querere juxta exigēntiam materiæ, & quæ enim vitiofum est per-

suadentem querere Mathematicum, & mora-

lē demonstrantem; non enim confurgit

certitudo moralis ex evidēntiā demonstra-

tionis, sed ex probabilibus conjecturis gros-

sis, & figuralibus, magis ad unam partem,

quam ad aliam se habentibus: dicitur autem

probabile, quod pluribus, & maximè sapi-

entibus appetet verum. Hæc D. Antoninus,

qui eo ipso quod dicit aliquam in humanis

actibus dari certitudinem juxta exigēntiam

materiæ, eo ipso concedit illis inesse certitu-

dinem moralē, nam maiorem negat esse

materiæ moralis necessariam.

Venient quoque, quos dedi sect. 6. §. 2. N.

nempe qui volunt omnem prudentię auctum

esse certum certitudine conformitatis sui, &

objecti